

Kennismakelaars zelfsturing verbinden kennis wetenschap en praktijk

Dave van Ooijen: 'Stimuleer sociale innovaties'

ARTIKEL,

12 APRIL 2013

De verhouding tussen overheid en burger is sterk in beweging. Op allerlei terreinen moeten burgers meer het heft in eigen hand nemen. Deze beweging naar meer zelfsturing levert tal van vragen op. Het Ministerie van BZK, Platform31 en MOVISIE willen zicht krijgen op deze vragen. En willen deze verbinden met wetenschappelijke inzichten over zelfsturing. Daarom hebben zij de Kennismakelaar Ruimte voor Initiatief in het leven geroepen.

Drie Kennismakelaars, Dave van Ooijen (Platform31), Aletta Winsemius (MOVISIE) en Jan Wielaard (BZK), gaan de komende drie jaar inventariseren welke vragen er binnen zorg en welzijn leven. Zij verbinden deze vragen met antwoorden uit bestaand wetenschappelijk onderzoek en agenderen indien nodig nieuw onderzoek. MOVISIE vult haar deel van het Kennismakelaarschap in door op zoek te gaan naar onderzoekbare vragen die leven in de wereld van zorg en ondersteuning. Hieronder een interview met Dave van Ooijen van Platform 31 over hun invulling.

Te weinig aandacht voor het economische domein

'Termen als big society, civil society, versterken eigen kracht of actief burgerschap geven niet goed weer waar het mijns inziens om draait. Ook de slogan 'Minder overheid, meer burger' doet dat niet. In deze discussies kijken mensen te weinig naar wat er in het economische domein gebeurt. We zien twee brede ontwikkelingen. We zien dat de invloed van de overheid niet afneemt maar toeneemt, kijk naar de 40 maatregelen die dit kabinet neemt voor de financiële sector, met allerlei richtlijnen over hoe banken moeten werken. Daarnaast zien we, mede als gevolg van de crisis, een enorme aversie tegen de graaicultuur en meer nadruk op ethische waarden en duurzame groei op lange termijn.'

Sociale innovaties nodig

'De nadruk moet veel meer liggen op sociale innovaties. Ondernemender en creatiever werken. Lokale overheden moeten die sociale innovaties stimuleren. We zien al dat de beweging om elkaar af te rekenen op kengetallen gestopt lijkt. Het gaat al veel meer om kwaliteit, duurzaamheid, verbinding en samenwerking.'

Beschikbaar kapitaal beter benutten

'Er is veel kapitaal in Nederland. Dat wordt vaak vergeten. De overheid is wat dat betreft de grote zwakte, daar moet inderdaad veel bezuinigd worden. Maar als je kijkt naar grote bedrijven en particulieren is er nog nooit zoveel gespaard. Huishoudens hebben nu meer vermogen bij elkaar gespaard dan voor de crisis. Grote multinationals hebben nog nooit zoveel kasreserves gehad. Cijfers van het CBS bewijzen dat. Ik vind dan ook dat er wel eens te zwartgallig gekeken wordt naar de Nederlandse economie. Natuurlijk moet je realistisch zijn en gaan we ook achteruit, maar de samenleving staat er echt rooskleurig voor. Dat kapitaal, ook het sociale kapitaal, moet alleen veel beter benut worden.'

Overheid moet sociale innovatie stimuleren

'Bijvoorbeeld aanbestedingsprocedures zo inrichten dat ook zorgaanbieders en welzijnsorganisaties die omslag maken. Sociale ondernemingen die maatschappelijke doelen nastreven en zich minder focussen op winst, maken nu minder kans bij aanbestedingen, omdat ze kleiner en/of duurder zijn. De overheid moet voor fiscale mogelijkheden zorgen waardoor niet alleen grotere instellingen een kans hebben op de markt.'

EU: Social Business Initiative

'De voorzitter van de Europese Commissie, José Manuel Barroso, heeft in november 2011 het Social Business Initiative gelanceerd, met als doel het promoten van sociale ondernemingen. Pas sinds drie maanden zit Nederland ook bij dat overleg. Op het ministerie van Economische Zaken zijn ze vrij traditioneel, ze zouden dit soort bewegingen veel meer moeten ondersteunen en zich niet alleen richten op topsectoren en grote bedrijven. Juist bij kleine bedrijfjes vindt de innovatie en vernieuwing plaats. Ik ben hoopvol over de mogelijkheden, maar pessimistisch over sommige lokale bestuurders die blijven vasthouden aan een soort loketfunctie, een traditionele rol van faciliteren.'

Uitdaging voor gemeenten

'Dat klopt, het is een immense, driedubbele opgave. Gemeenten moeten bezuinigen omdat hun inkomsten teruglopen, ze krijgen decentralisaties over zich heen die ook gepaard gaan met bezuinigingen en ze moeten ook nog eens problemen die ze al hadden oplossen. Het is de vraag of gemeenten die omslag kunnen maken. Het grootste gevaar is dat ze door de snelheid en de omvang terugvallen op beheersen, terwijl het gaat om fundamentele keuzes: wat wil je met de samenleving, wat is rechtvaardig, hoe waarborgen we dat iedereen die het zelf niet redt ondersteuning krijgt. Kijk naar de discussie over het vervoer: dat mensen straks misschien niet meer naar de dagbesteding kunnen is zorgelijk. Dus moet je daar creatieve oplossingen voor verzinnen. Spannend, maar ik ben hoopvol.'

Kennismakelaars helpen door het verbinden van kennis

'Wij verbinden de kennis van de wetenschap en de kennis van de praktijk aan elkaar. We werken aan twee dingen: een state of the art notitie, over welke kennis er beschikbaar is over de bewegingen die ik schetste, zowel in binnen- en buitenland. En daarnaast houden we interviews met koplopers, zo'n 75 personen, organisaties en ondernemingen die voorop lopen. Hoe kijken zij naar de beweging, welke vragen hebben ze, waarom is een aanpak vernieuwend. We worden door een adviesraad van 12 mensen bijgestaan, namelijk 4 hoogleraren en lectoren, 4 medewerkers bij gemeenten en 4 koplopers. Tijdens de drie jaar die voor de initiatief staan komen we met een serie adviezen die een rol moeten vervullen in de strategische agenda.'

Voorbeeld succesvol initiatief

'Een mooi voorbeeld van actief burgerschap vind ik het Overleg Buitengebied Castricum, waar ik zelf voorzitter van ben. De burgemeester, wethouder en een paar raadsleden zijn altijd bij dat burgeroverleg maar houden hun mond. Een onafhankelijke werkgroep kreeg een jaar om zelf een nieuw maïsbeleid te ontwikkelen; waar mag maïs verbouwd worden en hoeveel. Ze kwamen eruit en de gemeente committeerde zich aan de uitkomst. Het hoort over mensen te gaan, niet over bureaucratistische structuren. Een goede visie, motivatie, persoonlijke betrokkenheid, ruimte aan professionals durven geven en gemeenschappelijk werken worden alleen maar belangrijker. We hebben mensen nodig die over muurtjes kijken en partijen met elkaar verbinden.'

Dit is een gewijzigde versie van het artikel 'Kennismakelaar Dave van Ooijen', verschenen in Zorg + Welzijn nr. 3., maart 2013. Auteur: Jeroen Wapenaar